

SZABADULÁS.

Beszély.
KUNOSS-tul.

(Folytatás.)

Olinda az asszonyi kellem minden nemében kitünő elsőséggel diszkeszkve serdült föl a' nevelőintézetben. — Már tizenhatodik évét érte el, következőkép ama' kort, melyben a' lányi szív, ez a' legszentebb érzemények bölcseseje és sirja, a' szerelemvirág bimbóját megtermi, mely majdan egy rokonérzetű hű kebelt hervadatlanul dicsőítsen. És Olinda szíve sem vala már virágtalan 's kopár. Benne is fölébredt az isteni szikra 's nyiladozásnak indult a' bimbó, melynek magvát ismeretlen hatalom ülteti az emberkebelbe. Ó szeretett; mégpedig ifjuságának egész ártatlanságával 's szellemiségével, oly ifjut, kinek kedveltető külsejét hasonlíthatlanul fölmulá szívjósága 's lelki műveltsége. Ez, Családos Imre volt, az intézetbeli lányok magyar nyelvtanítója; szegény, de talpig becsületes, és így akármely lányka szerelmére sem érdemetlen ifju.

Családos figyelmét 's vonzalmát tüstint az intézetbe jöttének első napjaiban megnyeré Olinda, élénk nyájassága, kedveltető szerénysége 's mindenek fölötti tanulékonytsága által. Nevelte utóbb e' részvétet a' lányka szembetűnő komolyodása, majd ismét a' Családosnak tudtára esett atyai életmód, melyből az ártatlan Olinda részére csak rossz következtést gyaníthat. Ily körülményekben azon iparkodék az emberi hivatás czelját alaposan ismerő, 's erkölcsös szíve sugalatát követni mindenkor kész Családos, hogy Olindába helyes nézeteket oltson az emberek egyenkinti 's közös viszonyairul, és megismertesse vele ama' botlásokat, melyek által ezernyi ember teszi önmagát boldogtalanná; azaz, hogy a' valódi erény és bölcsesség alapismeretére vezesse.

Ilyesekrül mindig nyelvtanítási óra után oktatgatá Családos gyenge, de rendkívül fogékonny növendékét; 's ezt eleinte csupa jószívüségű, utóbb, világos öntudata nélkül, benső vonzalmul, mely, végre, kiolthatlan szerelemmé lön. Természetes, hogy illy viszonyok közt Olindában is szerelem fejlett ki az eleinte csak jószívüség, utóbb tisztelet, végre hálaérzetből.

Utóbbi évben, mely őket ideiglenesen elválasztandó vala, órákig ültek együtt a' tanításiidő multával, 's örömköben részésültek, oly tárgyakruli beszélgetés közben, melyek az érzelemvilágnak határtalan birodalmába tartoznak. E' közben föltárák egymás

előtt szívök legtitkosb rejtekét is, hogy ne maradjon redőzet, mely ismeretlen tulajdonokat, szerelmök tisztaságával össze nem férőket, palástoljon; hogy megismerhessék a' különbözőséget, mely szívök egybehangzásának hurjai közt találkoznak, 's a' bizodalmatlanságnak magvát egészen kiírtsák, mely a' valódi szerelemnek is legkártékonyabb férge.

Harsa 's követelt rokonsága, tanácsot tartának a' Zárday által föladott kérdés megfejtése végett. Három volt a' fő, — háromféle a' vélemény. A' nagynéne azt akará: továbbra is minden az előbbi mód szerint maradjon, 's Zárday el ne költözzék Pestrül; mert ki fog azontul neki oly fényes lakhelyet és tartást fizetni, ha Gnézi falura költözik? — Agnes szeretett volna egy ideig falura menni, de nem mint Zárday hitvese, hanem csak jegyese, hogy a' megyében új hódításokat tehessen; azután ismét városba költözni; de nem többé Pestre, hanem Bécsbe, hol az eddigieknél is változatosb időöltésre gondolt számolhatni. — Harsa mindenkép házasságra igyekezett birni Gnézit, oly föltétellel azonban: Zárday mind a' két házát neki kösse, jegybér gyanánt. Így még ő is számolhatta némelly tilos örömrára és jövedelemre, valamint Zugi asszony is illendő lak- és tartás-bérré. — Ez indítványt elfogadák a' némberek, 's oktatást adának az ugyis eléggé ármányos Harsának, mikép birhatja erre legkönnyebben Zárdayt.

Minden nehézség legyőzetvén, megíraték a' jegyszerződés, melyben Zárday mind a' két pesti házát Gnézinek kötelezé, oly föltétellel, hogy ennek magtalanul történendő halála vagy másodszeri férjhez menete esetében, egyetlen leányára, Olindára szálljanak vissza.

Az ifju szerelmes pár mitsem tudott a' történetkrül mindaddig, míg Olinda az összekelés napján a' nevelőintézetből haza vitetvén, atyja által új anyjának bemutataték. — Másnap kedvesét is a' titokba avatá.

Néhány napra az összekelés után odahagyák az új házások Harsa társaságában Pestet, 's késő őszig jószágukon 's vidékén mulatozának. Egyik lakoma a' másikat váltá; 's minthogy az ehez megkivánt különösségek Bécsből valának hozatandók: Zárdaynak a' falusi élet sem került kevesebbjébe, mint a' budapesti, ennélfogva könnyen rászánta magát a' pesti lakásra, mely Gnézinek is ezert kedvesebb lön a' falusínál. —

A' mintegy öt év előtt még ifju erejű 's életvidám Zárday egészen megváltozék;

(6)

halvány arca, homályos, üregben ülő szemei, 's ingadozó testállása egyszeri tekintetre elárulák, hogy életerejét meggondolatlanul pazérlá, 's azon örömöknek, mellyek okosan éldelve is ártalmasak, vakon átengedte magát. Ezen elgyengítés, párosulva utközbeni meghüléssel: betegágyba dönték a Pestre visszajött Zárdayt.

Olinda, a' nevelő intézetből haza vitetvén, legnagyobb gondossággal ápolá nyoszolyába szegzett atyját; fölálzóá neki nappalát, éjelét, sőt szíve egyetlen kincsét a' szerelmét is; mert Családost napokig sem láthatá, hetekig sem szólhatott vele. Milly áldozat vala pedig ez: csak azok tudhatják, kik valaha igazán szerettek. Családost azonban tudá méltatni Olindának e' gyermeki hűségét, 's ápoló készségét annyival inkább helyeslé, mert tudta, milly ellenkező módon bánik Zárdayval esküdt életpárja, 's milly elhagyatott, milly nyomorú volna az most, erényes leánya, az örökségből félig kitagadott Olinda nélkül.

Balesetek, kijózanítják a' mámorost; levonják a' vakoskodó szemeiről a' hályogot, 's az igaz ósvény megismerésére vezetik a' rossz utra tévedtet; csak hogy ez többnyire későn szokott jönni, akkor, midőn már a' lélek akarhatja 's a' test engedékenysége az enyészet miatt, üdvös gyümölcsöt nem teremhet, Igy volt Zárdayval is; ő megbánta a' jobb utról eltérést, 's kész vala arra ismét visszamenni, ha őt a' halál nem gátolta volna föltételében. De nyavalyája olly makacs, Gnézi részéről pedig a' velebánás olly rossz olly gyötrelmes volt, hogy test és lélek egyiránt roskadozának kinjaik alatt, míg végre két hónapi szenvedés után 1838iki télhó 30ikán, élni megszűnt.

Csak két lélek volt, ki Zárday elhunytán nem-szinlett szomorúsággal keserge; Olinda és Családost.

Gnézi és Harsca alig rejthető örömmel takarították el a' holt testet; ezzel céljokat érték; a' két legszebb ház övék vala Pesten. — Tudni kell, hogy Gnézi, Harscának szerelmese volt, a' mennyire t. i. ők egymást szeretni képesek valának; de bizonyos összezőrdülés miatt Pozsonyba ment, honnan, mintegy másfélévi tartózkodása után, egy pár hónappal érkezett csak meg előbb, mint őt Zárday a' páholyban megpillantá. Harsca tehát feletulajdonos volt a' jegybérül kapott házakban is; különben pedig, mint ügyvivő lakott az özevgy Zárdaynél.

Olindának mindjobban elviselhetlenné vált a' mostoha-anyai lakás, mellyet az ott

gyülekezni szokott új társaság alkalmatlan-kodásin kívül, még ama' tilalom is nevelt, hogy Családost a' Zárday házat mindenkorra kímélje látogatásitúl. E' tilalom azon kötelek megszaggatására czélzott, mellyet Gnézi, mostoha leánya 's a' derék Családost közt már is kelletténél erősebbé válnak tapasztalt. E' szívkapocsnak mindenestre szakadni kellett volna, hogy Gnézi és Harsca, utolsó tervöket is jó sükerrel koronázva láthassák; mi Olindának Gnézi bátyjával leendő összeházásitása volt.

A' szerelemnek tűzpróbán kell átmennie, hogy valódisága kitűnjék. — Olinda ezerféle kísértetnek volt kitéve; de a' gonoszság minden hálózatát kikerülve, megtartá keble 's szerelme tisztaságát; egyszerűmind olly szilárd elhatározottságot 's rendületlenséget bizonyíta, hogy Gnézi és Harsca már csüggedni kezdtek átkos tervök valósíthatásán. Azonban, készek levén zsákmányukat minden árért hatalmukba keríteni: Családost párviadal által határozzák másvilágra küldendőnek, hogy Olinda támaszát, barátját, kedvesét elveszítse, kiben egész boldogságát helyezé, ki egyetlene volt neki a' világon.

Semmire nem találkozik hamarább ember, mint a' gonosz tervek kivitelére. Egy fő-örmester könnyen rábeszélte magát, illő jutalomért, bizonyos alkalommal Családostba kötőzködni 's őt párviadalra szólítani. Egy névnap vigalomban, mellyre Családost szinty, mint a' bérlett czimbora hivatalosok valának, villongás támadt közöttük két álarczos miatt, kik a' farsang utolsó napjaiban rendkívül nagy szerepet játszának, 's kikerül Családost, azokat mintegy ismerőleg, — szigorú ítéletet monda. A' fő-örmester pártolá az álarczosokat, 's kíméletlen szavakkal illeté Családost, kinek szelidítő 's az ellenkezést megszüntetni akaró szavain mindinkább fölingerültnek mutatkozzék; 's midőn durvaságáért Családost által megfeddettek: bajvívásra szólítá föl őt, mit ez csak ismételt visszautasítás, 's ellenfelének olly rágalmazása után fogadott el, mik magát a' szelidséget is haragra gerjesztettek volna,

A' dolog Gergely napján, tavaszelő 12-ikén történt, 's a' bajvívás következett nap reggeli nyolcz órára volt határozva.

Családost még azon éjjel irt egy levelet Olindának, mellyben halálos veszéllyel járó vállalatról tön említést, 's azon esetre, ha az csakugyan életébe kerülne, Szilényi barátját ajánlá neki jöendő tanácsadól 's barátul, ki most hivatalos foglalatossági végett Pestről távol vala.

Olinda épen azon idő tájban vette kézhez a' lesújtó tartalmu levelet, midőn az ellenfelek a' városdócskében megvagdalkozának. Nem tudta elgondolni, mi véletlen eset adhatá elő magát, melly kedvesének, barátjának, életét fenyegeté, 's melly miatt Családosnak csak annyi ideje sem maradt, hogy őt meglátogathatta, 's a' dolog mibenlétéről bővebben értesithette volna.

Ezer gonddal tépelődék a' bizonytalanságban hagyott kedves, midőn kilencz óra tájban Harsca azon szívrepesztő hirrel lép be hozzá, hogy Családos, játék közben támadt villongás miatt párviadalra idéztetek, 's ellenfele által agyonlövetett.

Villámcsapás volt ez, a' mostoha anya sokféle meltatlansága, 's Családosnak kevesse előbb kezéhez vett levele által megrendített lánykebelnek. A' vér elakadt ereiben, 's mintegy gutaütés által illetve, pamlagára rogyott.

Megdöbbenve futott Harsca Gnézi szobájába, 's szorongva beszélé el a' jelenetet, egyszersmind élesztő szereket 's orvos utáni küldést sürgetvén. Azonban Gnézi nem hagyá magát fölriasztatni e' hir által a' pipere-asztaltul, 's csupán szobaleányát küldé erős illatszerekkel, Olindát életre hozni ajánlából. De minden iparkodás faganatlan volt. Tetemei hidegülni kezdtek; semmi életerő, semmi szín nem vala arczán. Mindenek holtak vallották; 's a' cselédség keservesen siratá az angyaljóságu teremtményt.

Az első megrázó pillanat után, Harsca is könnyebben lélekzék; sőt örült Gnézivel együtt, mert ez most a' Dérfalvi jószágnek is birtokába vala lépendő, özvegyi jogánál fogva. Serényen megtették az illy alkalommal előfordulni szokott rendeléseket, 's addig is, mig a' halottvizsgáló eljövendene, koporsójába fekteték a' menyasszonyilag fölöltötött szüzet.

Családos annyira megszabdalá bérlett ellenfelét, hogy az kardforgatásra teljesen alkalmatlan lön sebei meggyógyulta után is; azonban ez is néhány olly vagást ejte Családoson, hogy tetemes vérvesztesége miatt nyomon le kellett fekédnie. — Olindáját viadaltanúja által iratott levelkében akará megnyugtani élete iránt. Mire e' levél a' Zárday házhoz jutott, Olinda már halálnyoszályán fekédt. Erről azonban a' levélvivő semmit sem tudhatott meg, mert, szerencsétlenségre, épen magával Gnézivel találkozott, 's ennek kezébe volt kénytelen juttatni a' levelet, ki azt Olindának átadni ígéré, 's a' levélvivőt minden tudósítás nélkül bocsátá el.

Az est bekövetkezék. Pest-Buda lakosít méltó aggodalom nyugtalanítá a' mindegyre növekedő Duna kiöntése 's a' város elözönlése miatt. Embertömeg hullámzott a' dunapart hosszában óvakodásból készítettett gát mellett, 's a' számtalan fákya sötétvörös világánál veritékezve dolgozó, gát-töltő munkások kapkodásai, borzasztó előképei gyanánt szolgáltak a' bekövetkezett rendkívüli nyomoruságnak.

E' zürzavar állapot csak a' Zárday házat nem látszék megháborítani. Gondatlan kedélyességgel intéztek el Harsca és Gnézi mindent, mi a' keposóban fekédt Olinda melletti virasztáshoz szükséges vala. Karos gyertyatartókban magasan fölnyuló viaszgyertyák lobogának körüle, 's még halottibbá tették a' szelid vonalmu arcot 's derült lélek bélyegét viselő homlokot, mellyen a' sirkoszorú menyasszonyi ékesség gyanánt nyugovék. Időnkint körülfüstöltetek illatos szerekkel, 's mielőtt a' virasztásra megbizottakon kívül az egész ház álmora bocsátkoznék, a' koporsófedelet is ráborittatá Gnézi az utójára hidegen megpillantott angyalra.

(Vége következik.)

SZEMREHÁNYÁS.

Garay-tul.

Volt, midőn szerelmed bánat-árja

Arezodon sűrűn eláradtott,

'S hófehér kendőd, — könyűd barátja

E' folyamban fürdni láttatott.

Ah! de fölszívá csókom könyűdet;

Hő szivem megszáritá kendődet. —

Sűrű bánatos könyűl szememben,

A' bú napja most reám került;

Íme kendőm sorvatag kezemben,

Mint szűm a' butól, megnehezült;

'S ah! te föl nem csókolnád e' könnyet!

Kendőszáritásra jég a' kebled.

Á L - B É K E.

Kunoss-tul.

Ha ülök ellenedben

Hidegnyugalmasan,

Ne véld hogy e' kebelben

Mosolygó béke van.

Tükrösímán nyugosznak

Gyakran a' tengerek,

De mélyen hajjakban

Szörnyek dühöngenek.

LITERATURAI VILÁG.

Kunoss-tul.

(Folytatás.)

Nem szeretném, ha a' mondottakból valaki azt következtetné, mintha nézetem szerint más nyelvű becses munkákat fordítanunk, 's így azokat a' csupán magyarul tudó közönséggel megismertetnünk nem kellene. Véleményem csak az, hogy ezt igen megválasztva kell eszelekedni, 's csupán oly művekre szorítani, melyek örök becsűek, 's így honi termékekkel, eredeti dolgozatokkal, nem könnyen pótolhatók. Illyesek fordítását azonban nem napi díjjal, nem — hogy úgy mondjam — rőf számra kellene jutalmazni; hanem illő jutalommal, a' fordító érdeméhez, munkája becséhez alkalmazottan. Így kevesebb, de jobb fordításaink lennének. Különbösen is, nem a' mennyiségnek van becsé a' literaturai világban, hanem a' minőségnek.

Literatúránkba is belépőzött ama' ferde irány, melynek országszerű kártékonyosságát nagy részben már kezdjük átlátni. Ez, a' külföldi után kapkodás. Milly másképp állana ipar-világunk 's kereskedésünk, ha ama' szenvedélynek oly vakon, oly sokáig nem hódoltunk volna! Literatúránkban még nem vert egészen gyökeret; most van tehát ideje, ellene dolgozni, 's nem engedni, hogy középszerű fordítások pótolják, vagy turják ki a' középszerű eredeti. Ezek nemzeti életre serkentenek, azok elfeledtetik velünk szokásunkat, lelkezetűnket; ezek önállóságunk érzetét fejtik ki bennünk, azok idegen gyámsághoz szoktatnak; ezek rendeltetésünk fénypolczára emelnek, azok az elkorosulás szenyébe taszítanak. — Kétségeskedhetünk e tehát csak egy pillanattig is: melyik uton tanácsosb indulunk?

Ne hivatkozzék senki más nemzetek példájára, hol idegen nyelvű munkák fordítása gyárilag üzetik, 's hol a' fordítvány sokszor egy időben jelenik meg az eredetivel. Mi egészen más literaturai viszonyok közt élünk. Németországban ugyanis, hol majd minden új angol vagy francia munkát versenygő hamarsággal fordítanak le, — a' közönség egyetemes számát véve, távol sincs fele olvasó is, ki a' francia vagy angol munkák eredetijét úgy értené 's vásárolhatná, mint nálunk magyaroknál a' német nyelven megjelenőket; sőt ha e' szám aránylagos egyenlőségét megengednők is: nem marad e' mi olvasó közönségünknek legalább is tiszerte nagyobb olvasó tömeg között elég literaturakedvelő, ki anyanyelvén kívül más nyelvet nem tudja, 's a' csupa eredeti munkák által ki nem elégíthetve, idegen literaturai olvasmányok után is vágyódik, 's ezek fordítását örömezt fogadja? 'S ezt méltán; mert gondolkozás módja 's szellemi iránya sokkal rokonnabb ama' nemzetekével, mint miénk magyaroké, kik mindenütt saját nemzetiségünk bélyegét ohajjtuk föltálni.

Ezen állítás igazolására, nem kell messzetérő okoskodáshoz folyamodni. Legbizonyosb tanúság a' mindennapi tapasztalás, a' közönség véleményének nyilvános szava, 's némelly írónknak, kárhozatos ugyan, de a' főnebbi állítás alaposságát bizonyítók csinyja.

Tapasztalás bizonyítja p. o. hogy Vörösmarty V é r n á s z - á t sokkal többen veszik, mint Hugo Victor A n g e l o - j á t, 's egyéb eredeti szindarbjainkat örömöstebb, mint német fordítványainkat; továbbá, hogy Fáy B é l t e k y háza vagy Jósika Miklós bármelyik regénye sokkal jobban kel, mint Zsokke Alamontade-ja, vagy Hugo Burg-Jargalja 'stb. 'stb. Miért? Nem mintha azok emezeknél művészebbek volnának; hanem — mert n e m

z e t i e k. Színházainkat rendszeren jobban megtömi az eredeti darab, mint valamely fordított, habár amannál becsesebb; azért, mivel azokban saját bélyegeit találja, vagy legalább reményli föltálni a' néző közönség. — Némelly íróvá (?) lenni készülő ifjainknál, szokásba kezd jöni: idegen munkáknak magyar alakba öltöztetése, eredetiség; — azért, mert érzik önmagokban, 's mindennapi tapasztalásból tudják, hogy a' mű annál kedvesebb minél nemzetibb. — Kár, hogy illy emberek, csak nevet és köftöst igyekeznek nemzetit adni személyeiknek, nem pedig egyszersmind szívet és lelket.

Ha van nyomatéka előtettek baráti szavamnak, ti ifjabb írói nemzedék; ha szeretitek a' hazát, melynek mindent köszönhetek; ha tisztelitek a' közönséget, mely ohajtatit oly világosan fejezi ki előtettek: hagyjátok el a' tévelygés utját, mely célhoz soha nem vezet; mondjátok le a' fordítási szenvedélyrül, mely beneteket minden ős-erőt, minden magasb szellemiséget elnyom; ne legyetek árnyékok, ha tündökölhettek, 's ne majmolók, — ha teremtő lélekkel bírtok.

(Fégg követelnek.)

Jótekönyv czélu vállalat. A' hirlapok által részletesen is eléggé köztudomásra juttatott dunaáradás szomorú következményinek enyhítésére, naponkint számos adakozás gyülik, szép tanúságaul annak, hogy nem csak honfaink szívében él még a' valódi részvét nemes érzete, hanem a' szomszéd tartományok polgári is emberszerető készséggel járulnak e' nagy csapás enyhítéséhez. A' széplelkű adakozók jótekönyvsága azonban főképp a' vizrongálta városok, 's kitünőleg Budapest lakosainak fölsegelésére czéloz, holott épen ezek bírnak több móddal, a' szenvedett kárt viselni 's helyrepótolni. E' lapok szerkesztősége is tehetsége szerint segedelmezéssel kívánván lenni azok iránt, kiknek erre legnagyobb szükségök van: egy munkát bocsátand közre, e' czím alatt: „A' részvét gyöngyei“ elbeszélések 's költeményekből állandót, melynek egész jövedelme kizárólag a' megkárosult földnép gyámolítására lesz fordítva. —

E' jótekönyv czélu vállalat előmozdításához, legjelesebb írónk járulandnak dolgozataikkal; a' szerkesztőség pedig, írói együttműködésén kívül, a' gyűjtemény megjelenésére szükséges kiadásokat saját költségével kész fölézni, hogy a' bejövendő pénzegély tisztán a' főn kijelölt czélra fordíthatassék.

Körülménység tudósítást utóbbi lapjaink adandnak.

VIRÁGNYELV.

Garay- és Kunoss-tul.

Tulipán (egyszínü.)

Mit ér a' testi kellem,
E' röpke kincs, —
Ha jég a' szív, 's a' szellem
Mivelve nincs.

(Tarkás.)

Ne higj a' színek!
Megcsalod magad,
Ha a' külkecsék
Bája elragad.

Adonisz.

Méz-szavakban méreg,
Szép alakban féreg
Milly gyakorta van!